

УПРАВЛІННЯ КОРПОРАТИВНИМ СЕКТОРОМ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Наукові праці МАУП, 2001, вип. I, с. 27–29

“За даними Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР), в Україні зареєстровано понад 35 тис. акціонерних товариств, із них 11,5 тис. — це компанії відкритого типу, а решта — закритого”.

Економічні реформи сьогодні. — 2000. — № 32. — С. 18.

Ринкова орієнтація розвитку економіки та поглиблення антикризово-реформаційних процесів в Україні потребують чіткої координації дій і вдосконалення управління структурованими підрозділами національної економіки, що перебувають на стадії формування, становлення й розвитку за сучасних умов трансформації економіки України. Такими підрозділами є державний, корпоративний сектор економіки та сектор малого бізнесу й підприємництва.

Зміни в системі державного управління в Україні розпочалися з моменту створення згідно з Указом Президента України Державної комісії з проведення адміністративної реформи в Україні (1997 р.) і розробки Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Державною комісією з проведення адміністративної реформи в Україні 25 березня 1998 р. Цьому процесу сприяють також Укази Президента України “Про першочергові заходи з проведення в Україні адміністративної реформи” (від 20 листопада 1998 р.), “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” (від 15 грудня 1999 р.), “Про систему центральних органів виконавчої влади в Україні” (від 15 грудня 1999 р.), “Про склад Кабінету Міністрів України” (від 15 грудня 1999 р.).

На жаль, за свідченням науковців, фахівців виробничих структур і за оцінкою Президента України, на кінець 2000 р. стан державного управлін-

ня економікою погіршився, кількість державних управлінців не зменшилася. Крім того, адміністративна реформа в Україні лише продекларована, а на практиці “пробуксовує”; ринкової моделі управління національною економікою не створено, тому не міг бути сформований належний ринковий механізм управління державним сектором економіки України.

Недержавний сектор економіки почав формуватися з моменту прийняття Законів України “Про економічну самостійність Української РСР” (1990 р.), “Про власність” (1991 р.), “Про підприємництво” (1991 р.), “Про приватизацію майна державних підприємств” (1992 р.) і “Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)” (1992 р.). Особливий поштовх становленню сектора економіки з недержавною формою власності на його першому етапі дали постанови Комісії з удосконалення господарського механізму при Раді Міністрів СРСР “Щодо розвитку експерименту зі становлення малих підприємств” (1989 р.) і Закон України “Про господарські товариства” (1991 р.).

За десять років ринкових трансформацій економіка України перетворилася з такої, що базувалася виключно на державній формі власності, на економіку з двома формами власності: державною (понад 40 %) і недержавною (понад 50 %).

За таких умов в Україні набуло актуальності реформування державного управління та становлення корпоративного управління.

Перетворення державних структур на корпоративні та створення акціонерних товариств обумовили необхідність формування економічного та нормативно-правового простору діяльності нових для перехідної економіки України підприємницьких структур, відповідної ринкової інфраструктури корпоративного сектора, належних

“правил гри”, контролю захисту прав акціонерів тощо.

Науковці та представники практичного підприємництва, відповідальні працівники центральних, територіальних і місцевих органів влади звернулися до вивчення світового досвіду корпоративного управління та його використання у справі становлення корпоративного управління в Україні з урахуванням особливостей національної трансформаційної економіки [1].

Неоціненну допомогу в застосуванні досягнень світової думки й досвіду для становлення цивілізованого корпоративного управління в Україні надають міжнародні, донорські, кредитно-фінансові, сервісні організації. Так, Міжнародна фінансова корпорація (МФК) здійснює проект “Корпоративне управління в Україні”, видає інформаційний вісник проекту “Бюлетень з корпоративного управління”. Визначною подією для теоретичного та практичного менеджменту можна вважати видання посібника “Управління акціонерним товариством (корпоративне управління в Україні)” [5].

У жовтні 2000 р. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у співпраці зі Світовим банком та Міжнародною фінансовою корпорацією вперше в Україні провели Європейський круглий стіл з питань корпоративного управління під патронатом Кабінету Міністрів України за підтримки уряду Японії, Агентства Канади з міжнародного розвитку, Всесвітнього форуму з корпоративного управління й видали спеціальний випуск інформаційного вісника проекту МФК “Корпоративне управління в Україні” [2].

На думку старшого керівника програм корпоративного управління відділу Центральної та Східної Європи ОЕСР Деррина Харцлера, “засідання першого круглого столу стане точкою відліку для проведення традиційних круглих столів з участю експертів з питань корпоративного управління з країн Європи й Азії через кожні 6 місяців” [2].

Корпоративний сектор економіки України досліджують і фахівці Українського незалежного центру політичних досліджень, який за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва (США) видає журнал “Економічні реформи сьогодні”, на сторінках якого друкуються матеріали з актуальних проблем світової та національної економіки і управління [3]. Крім того, зазначена організація регулярно проводить круглі столи з обговорення актуальних питань трансфор-

маційної економіки України та видає матеріали дискусій.

У жовтні 2000 р. Український незалежний центр політичних досліджень за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва (США) і Співки підприємців малих, середніх і приватизованих підприємств України провели засідання круглого столу на тему: “Корпоративне управління як шлях до підвищення ефективності бізнесу, залучення інвестицій і захисту інтересів акціонерів” [4].

Наукове, теоретичне й методичне супроводження практичного становлення корпоративного сектора в Україні, світовий досвід і допомога міжнародного співтовариства дають підстави сподіватися, що на цьому шляху вдасться уникнути помилок і забезпечити ефективне функціонування підприємств.

Фонд державного майна України (ФДМ) сповістив про те, що вже підведені підсумки останнього сертифікатного аукціону з продажу акцій підприємств за компенсаційні сертифікати, завершено “паперову” приватизацію; востаннє акціоновано 238 підприємств середньої привабливості, і відтепер продаж акцій здійснюватиметься в Україні лише за гроші. Ринкові умови продажу акцій підприємств стають реальністю, тому зростає потреба в захисті прав акціонерів і підвищенні відповідальності корпоративних структур.

За визначенням міжнародних експертів, за Індексом економічної свободи Україна, на жаль, досягла максимального рівня несвободи та згідно з рейтингом прогнозів на 2001 р. має найгірший показник за останні 7 років — 133 місце з 155 країн, що досліджувалися.

Не випадково на науковій конференції “Україна на порозі XXI століття: уроки реформ і стратегія розвитку” (15–16 листопада 2000 р.) Президент України вимагав від наукової еліти держави реалістичних і економічно обґрунтованих ідей. До таких ідей, на нашу думку, належить вирішення проблем розвитку корпоративного сектора та впровадження принципів корпоративного управління.

Безумовно, не існує єдиної моделі корпоративного управління, бо корпоративний сектор формується й функціонує в національних економіках у прямій залежності від чинної в кожній країні правової системи та системи управління, наявності чи відсутності належних інституційних структур, рівня розвитку ринкової інфраструктури, традицій тощо.

З урахуванням національних особливостей і загальних для всіх країн — членів Організації економічного співробітництва та розвитку проблем було створено Спеціальну групу ОЕСР з корпоративного управління, яка за відповідним дорученням розробила принципи корпоративного управління.

Ці принципи носять індикативний характер, але базуються на досвіді країн — членів ОЕСР. Їх було затверджено на засіданні Ради ОЕСР на рівні міністрів 26–27 травня 1999 р. Зазначені принципи застосовуються багатьма підприємницькими структурами у світі і, безумовно, будуть дуже корисними для країн з перехідною економікою, до яких належить Україна.

Принципами корпоративного управління в будь-якій економічній системі називають правила поведінки, яких дотримуються учасники процесу. Відповідно до них визначається свобода вибору підприємницьких структур у тій чи іншій менеджерській ситуації.

Принципи корпоративного управління ОЕСР — це, так би мовити, міжнародні стандарти корпоративного управління як орієнтири для внутрішньо- та зовнішньокорпоративних відносин членів корпоративних структур, визначення норм поведінки, розподілу прав і обов'язків учасників акціонерних товариств. Ці принципи сформульовано в п'яти розділах.

I. Права акціонерів та їх захист.

II. Однакове відношення до акціонерів, включаючи дрібних і закордонних акціонерів.

III. Роль зацікавлених осіб в управлінні корпоративними утвореннями.

IV. Розкриття інформації та прозорість з усіх суттєвих питань діяльності корпорації, включаючи фінансовий стан, результати діяльності, власність і менеджмент.

V. Обов'язки і підзвітність правління перед корпорацією та акціонерами.

У сучасних умовах кризового стану більшості підприємств в Україні формування акціонерного капіталу, акціонерних підприємств і товариств, реструктурування діючих виробничих структур, створення належних ринкових умов функціонування фондової біржі та активізації ринку цінних паперів — це головний напрям антикризового менеджменту, невіддільною складовою якого є корпоративне управління.

Після глибокої кризи в Росії та країнах Азіатсько-тихоокеанського регіону фахівці дійшли висновку, що ця криза значною мірою була зумовлена відсутністю належної корпоративної культури й недодержанням норм корпоративної поведінки.

Отже, з цього випливає, що для запобігання кризі та банкрутству необхідне якісне корпоративне управління господарськими суб'єктами в Україні чи будь-якій іншій країні.

Література

1. Борманн Д., Воротина Л., Федерманн Р. Менеджмент. Предпринимательская деятельность в рыночной экономике. — Гамбург: S+W, 1992. — 906 с.
2. *Євразійський круглий стіл з питань корпоративного управління*. Спец. випуск // Бюл. з корпоративного управління. — 2000. — № 9(18).
3. Канага В. Тема номера: "Корпорації повинні діяти етично" // Економічні реформи сьогодні. — 1999. — № 25. — С. 6–12.
4. *Корпоративне управління як шлях до підвищення ефективності бізнесу, залучення інвестицій і захисту інтересів акціонерів*: Матеріали "круглого столу", 30 жовт. 2000 р. — К., 2000.
5. *Управління акціонерним товариством (корпоративне управління в Україні)*: Посіб. — К.: Століття, 1999. — 182 с.